

Riktlinjer för handläggning av dödsbon

Dokumenttyp Riktlinje	Dokument-ID VN 2021/297	Datum för beslut [Datum för beslut]	Version 1.0
Beslutsinstans Välfärdsnämnden	Dokumentansvarig Verksamhetschef Individ och familjeomsorg	Ansvarig för uppföljning Verksamhetschef Individ och familjeomsorg	Reviderad [Reviderad]
Dokumentet gäller Tillsvidare			

Innehållsförteckning

1	Syftet med riktlinjerna	3
2	Allmänt.....	3
2.1	Dödsboanmälan	3
2.2	Dödsboförvaltning.....	3
2.3	Internationella dödsbon	4
2.4	Begravning	4
2.5	Begravningskostnader	4
3	Handläggning.....	4
3.1	Sekretess.....	4
4	Socialtjänstens ansvar.....	4
4.1	Vistelsekommunens ansvar.....	5
4.2	Dödsboutredningen	5
4.2.1	Boutredning	5
4.3	Kostnader och skulder som beaktas vid dödsboanmälan	6
5	Dödsboförvaltning.....	6
5.1	Provisorisk förvaltning	7
5.1.1	Utredning	7
5.1.2	Timtata	7
5.1.3	Efterforskande av dödsbodelägare	7
5.1.4	Bevarande av egendom	8
5.2	Den provisoriska förvaltningens avslutning	8
5.2.1	Dödsbodelägare anträffas - överlämnande till dödsbodelägare.....	8
5.2.2	Dödsbodelägare saknas - anmälan till Allmänna Arvsfonden.....	8
5.2.3	Ingen dödsbodelägare anträffas, men kan finnas - Anmälan om god man.....	8
5.2.4	Dödsbodelägare agerar inte	9
6	Internationella dödsbon.....	9
7	Begravning	9
7.1.1	Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad.....	10

1 Syftet med riktlinjerna

Riktlinjerna säkerställer rättssäkerhet och likabehandling i Kramfors kommun. Riktlinjerna ska ge stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen samt i de individuella behovsbedömningarna gällande handläggningen av dödsbon.

De lagar som främst reglerar ansvaret för handläggningen av dödsbon är; ärvdabalken (ÄB), socialtjänstlagen (SoL), begravningslagen (BegrL), lagen om arv i internationella situationer, förvaltningslagen (FL) och offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Dessutom omfattas regler i äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, förmånsrättslagen, föräldrabalken (FB), jordabalken (JB) och kommunallagen (KL).

2 Allmänt

Samma dag som en person avlider övergår det som personen ägde, avtal och skulder till ett dödsbo. Ett dödsbo upphör när arvsskiftet är klart.

Utgångspunkten är att dödsbodelägare förvaltar och avvecklar dödsboet samt tar hand om begravningsarrangemanget.

När en person har avlidit lämnar dödsbodelägare inom tre månader efter dödsdagen en bouppteckning till Skatteverket. Bouppteckningen är en sammanställning av den avlidnes tillgångar och skulder och upprättas vid en särskild förrättning. Vid förrättningen fastställs dödsbodelägarkretsen. Dödsbodelägare kan vara legala arvingar eller universella testamentstagare.

Socialtjänsten har ett ansvar att i vissa fall bistå dödsboet. I enlighet med Valfärdsnämndens delegationsordning ansvarar tjänsteman på Valfärdförvaltningen för åtgärder rörande dödsboförvaltning och dödsboanmälan.

Arbetet består av följande ärendetyper:

2.1 Dödsboanmälan

Dödsboanmälan kan upprättas om den avlidnes tillgångar inte täcker annat än begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet. Den avlidnes tillgångar får heller inte innefatta fast egendom, dvs. hel eller del av fastighet eller tomträtt.

2.2 Dödsboförvaltning

Om sammanlevande dödsbodelägare, efterlevande make som inte är delägare eller annan delägare som kan ta hand om boet saknas, är socialtjänsten enligt 18 kap. 2 § ÄB ansvarig för boets provisoriska förvaltning till dess att dödsbodelägare har spårats och underrättats samt övertagit förvaltningen av dödsboet.

2.3 Internationella dödsbon

Av lag (2015:417) om arv i internationella situationer framgår, att om det i Sverige finns egendom efter någon som vid sin död inte hade sin hemvist i Sverige, ska anmälan om dödsfallet ske till socialtjänsten. Socialtjänsten ska överlämna egendomen till den som är behörig att ta emot den.

2.4 Begravning

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten skyldighet att ordna så att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att bestämma om begravningen och beställa denna hos en begravningsbyrå.

2.5 Begravningskostnader

Ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen kan beviljas till begravningskostnader om det inte finns tillgångar i dödsboet eller att kostnaderna inte kan tillgodoses genom försörjningsskyldigas (föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners) inkomster eller tillgångar.

3 Handläggning

Handläggningen av dödsbon innehåller olika slag av arbetsuppgifter och beslut. Handläggning av en dödsboanmälan är att betrakta som ärendehandläggning och beslutsfattande och utgör därmed myndighetsutövning liksom själva dödsboförvaltningen.

3.1 Sekretess

Kommunens uppgifter avseende dödsboanmälan och dödsboförvaltning klassas som socialtjänst och lagarna om sekretess ska därför tillämpas. Detta innebär att sekretess är huvudregel för alla uppgifter. Utlämnande av uppgifter kan i princip endast ske med stöd av lag, samtycke eller om det inte finns risk för att den enskilde eller någon närstående lider men.

4 Socialtjänstens ansvar

När en person har avlidit ska dödsbodelägare lämna in en bouppteckning till Skatteverket inom tre månader efter dödsdagen. Om det inte finns fast egendom eller tomträtt i boet och den avlidnes tillgångar enbart täcker begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet, kan bouppteckningen enligt 20 kap. 8a § ersättas med en dödsboanmälan hos Skatteverket. En skriftlig dödsboanmälan upprättas då av socialtjänsten.

Förutsättningar för dödsboanmälan

Dödsboanmälan får göras om den avlidnes tillgångar inte räcker till annat än begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet samt ej äger fast egendom. Att förutsättningar föreligger ska kunna konstateras utan

någon ingående undersökning. Vid tveksamheter bör dödsboanmälan inte ske utan de anhöriga uppmanas göra en bouppteckning.

Det är inte meningen att dödsboanmälan ska ske när värderingsfrågorna är komplicerade eller om det behövs mer omfattande efterforskningar beträffande den avlidnes tillgångar. Exempelvis bör dödsboanmälan användas med försiktighet när efterlevande maka/makes eller särkullsbarns tillgångar nämnvärt skiljer sig från den avlidnes. Det kan bli aktuellt att göra en dödsboanmälan när ett barn har avlidit. En bedömning måste göras för varje enskilt fall.

4.1 Vistelsekommunens ansvar

Det är den kommun där den avlidne var bosatt som har ansvaret för att dödsboanmälan upprättas om förutsättningarna för en sådan är uppfyllda. Boendeformen är av underordnad betydelse. I de fall vistelsekommunen inte överensstämmer med folkbokföringskommunen är det vistelsekommunen där den avlidne var bosatt som har ansvar för att en dödsboanmälan görs.

För placeringar på HVB-hem eller familjehem behåller den placerande kommunen hela ansvaret för den som placerats, vilket även omfattar ansvar för att vid behov upprätta dödsboanmälan. Om någon avlider under en resa eller tillfällig vistelse utanför hemkommunen ska hemkommunen göra dödsboanmälan.

För asylsökande tillfaller ansvaret för dödsboanmälan, gravsättning den kommun som Migrationsverket valt att ha mottagningsbostäder i.

4.2 Dödsboutredningen

En utredning om dödsboanmälan kan starta på olika sätt. Det normala är att en dödsbodeläggare eller en begravningsbyrå anmäler till socialtjänsten att det kan finnas förutsättningar för en dödsboanmälan. Socialtjänsten är då skyldig att göra en utredning enligt nedan. Det förekommer även att socialtjänsten under en provisorisk förvaltning av ett dödsbo finner att förutsättningarna för dödsboanmälan är uppfyllda. Socialtjänsten är då oförhindrad att göra en sådan anmälan på eget initiativ.

4.2.1 Boutredning

När ett ärende om dödsboanmälan aktualiseras behöver uppgifter om den avlidnes situation inhämtas. Uppgifter ska även inhämtas om den som gör anmälan och vilka som är dödsbodeläggare.

Om förutsättningar för dödsboanmälan bedöms föreligga är huvudregeln att tillsammans med anhörig göra ett hembesök i den avlidnes bostad för att besiktiga egendomen samt ta del av handlingar som rör förhållandena i boet. Uppgifter om den avlidnes tillgångar vid dödsdagen och eventuella framtida inkomster inhämtas.

Vid hembesöket ska boets värde uppskattas genom en värdering av bohaget. Normalt lösöre värderas för sig. Lösöre av ekonomiskt värde utöver det

vanligen förekommande i ett ordinärt hem värderas och antecknas separat, exempelvis smycken, antikviteter och konst. Värderingen av inventarierna förs in i ett protokoll och undertecknas av samtliga närvarande.

Vidare inhämtas uppgifter om det finns efterlämnade handlingar såsom lönebesked, pension, semesterersättning, banktillgodohavande, livförsäkring, testamente, äktenskapsförord, deklARATIONER, skuldebrev, försäkringar, andel i oskiftat bo eller handelsbolag.

4.3 Kostnader och skulder som beaktas vid dödsboanmälan

När boutredning och värdering av tillgångarna har genomförts, jämförs det sammanlagda värdet med kostnaderna för begravning och andra utgifter med anledning av dödsfallet. Följande kostnader beaktas vid beräkningen.

- begravningskostnader (faktura från begravningsbyrån)
- gravsten och eventuell inskription
- i förekommande fall uppsägningshyra i en månad
- enklare förtäring vid begravning
- uppskattad bouppteckningskostnad motsvarande skäligt arvode för bouppteckningsförrättare och värderingsmän

Exempel på kostnader som **inte** beaktas vid beräkningen.

- skulder i form av räkningar för el, telefon, hemförsäkring m.m.
- kostnader för framtida vård av grav
- kostnader för städning av bostaden

Även om det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan kan det, på grund av att beräkningen inkluderar en fiktiv bouppteckningskostnad, återstå tillgångar i boet när begravningskostnader, avvecklingskostnader och socialtjänstens ersättning ur dödsboet för förvaltningskostnader är betalda. Att förutsättningar för dödsboanmälan föreligger medför alltså inte alltid att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnad.

5 Dödsboförvaltning

När någon har avlidit ska efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare (dödsbodelägare) enligt 18 kap. 1 § ÄB gemensamt förvalta den avlidnes egendom under boets utredning. Om sammanlevande dödsbodelägare, efterlevande make som inte är delägare eller annan delägare som kan ta hand om boet saknas, är socialtjänsten enligt 18 kap. 2 § ÄB ansvarig för boets provisoriska förvaltning till dess att dödsbodelägare har spårats och underrättats samt övertagit förvaltningen av dödsboet.

Socialtjänsten har då ansvar för att göra de inledande åtgärder som annars är en plikt för dödsbodelägare och efterlevande make som inte är delägare enligt 18 kap. 2 § 1 st ÄB.

Om det inte står klart vem som är dödsbodelägare ska socialtjänsten skyndsamt utreda om detta, för att så snart som möjligt kunna överlämna förvaltningen till dödsbodelägare och därmed avsluta den provisoriska förvaltningen.

5.1 Provisorisk förvaltning

5.1.1 Utredning

När socialtjänsten provisoriskt förvaltar ett dödsbo är utgångspunkten att denna ska vara kortvarig och så snart som möjligt överlämnas till dödsbodelägare för fortsatt förvaltning av dödsboet. Efterforskningen av dödsbodelägare inleds skyndsamt. Parallellt med efterforskningen har socialtjänsten även i uppdrag att bevaka dödsbodelägarers och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av testamente.

Nedan beskrivs de delar som omfattas i den provisoriska förvaltningen. Socialtjänsten har rätt att ta ut ersättning av boet för sina kostnader för dödsboförvaltning och ska därför dokumentera tidsåtgången noggrant.

5.1.2 Timtaxa

Enligt 18 kap. 2 § ÄB och 5 kap. 2 § BegrL har socialtjänsten rätt att ta ut ersättning av boet för sina kostnader för dödsboförvaltning och åtgärder enligt begravningslagen. En kommun får enligt 2 kap. 6 § KL inte ta ut högre avgift än vad som svarar mot kostnaden för de tjänster som kommunen tillhandahåller. Ersättningen skall därför motsvara kommunens självkostnad.

Beräkning av kommunens självkostnad och taxa för provisorisk dödsboförvaltning hanteras i separat ärende.

5.1.3 Efterforskande av dödsbodelägare

Vid efterforskning av dödsbodelägare ska dödsfallsintyg och släktutredning inhämtas från dödsbodelägare eller begravningsbyrå alternativet beställas från Skatteverket. Saknas uppgifter om dödsbodelägare kan efterforskning genom bouppteckning efter föräldrar ske hos Skatteverket. Saknas fortfarande dödsbodelägare beställs släktutredning från landsarkiv/stadsarkiv, ambassader, konsulat.

När dödsbodelägare är funna ska dessa så snart som möjligt underrättas om dödsfallet. Handläggaren bör som huvudregel inte lämna ett dödsbud utan i stället uppdra detta till polis, präst eller sjukvårdspersonal. Den som lämnat dödsbudet kan därefter hänvisa den anhörige att ta kontakt med socialtjänsten.

5.1.4 Bevarande av egendom

Socialtjänstens provisoriska förvaltning ska vara av konserverande art. Egendomen får inte avyttras eller förändras på annat sätt än vad som är nödvändigt för värdets bevarande. Socialtjänsten ska bevaka både dödsbodelägars och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av testamente.

Vid den provisoriska förvaltningen genomförs ett hembesök i den avlidnes bostad i syfte att inventera egendomen, två handläggare genomför hembesöket. Särskilt efterforskas testamente, försäkringsbrev, värdepapper, kontanta medel, deklaration och övrigt som kan ha betydelse för fortsatt handläggning. Vid hembesöket upprättas ett protokoll. Viktigt att protokollföra är vad som medtas från boet samt att det undertecknas av närvarande tjänstemän. Om det synes bli aktuellt med dödsboanmälan, görs samtidigt en värdering av lösöret under hembesöket och det ekonomiska värdet tillförs protokollet.

För att bevaka dödsbodelägars intressen kan det under den provisoriska förvaltningen vara nödvändigt att ha kontakt med olika aktörer, såsom fordringsägare eller andra intressenter för att informera om dödsfallet. Uppgifter om exempelvis hemförsäkring, abonnemang och autogiron införskaffas för att uppsägas. Om hemförsäkring saknas bedöms behovet av att teckna en sådan.

5.2 Den provisoriska förvaltningens avslutning

5.2.1 Dödsbodelägare anträffas - överlämnande till dödsbodelägare

Om handläggaren vid den provisoriska förvaltningen får tag på delägare eller efterlevande make som kan fullgöra de uppgifter som följer av 18 kap. 2 § 1 st ÄB eller när dödsbodelägare har underrättats ska boet omedelbart överlämnas till delägarna. Dödsbodelägaren har sedan på vanligt sätt att förvalta boet och se till att bouppteckning och avveckling sker.

5.2.2 Dödsbodelägare saknas - anmälan till Allmänna Arvsfonden

Om det vid ett dödsfall inte finns någon annan arvinge än Allmänna arvsfonden ska den som har boet i sin vård anmäla detta till Kammarkollegiet enligt 17 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Kammarkollegiet ska förordna en god man att företräda fonden vid boutredningen.

När socialtjänsten utövar dödsboförvaltning är det således socialtjänsten som ska göra en anmälan.

5.2.3 Ingen dödsbodelägare anträffas, men kan finnas - Anmälan om god man

Enligt 18 kap. 2 § ÄB ska den som har tagit hand om egendomen, i detta fall socialtjänsten, göra anmälan hos överförmyndaren om det vid ett dödsfall inte kan utredas om den avlidne har efterlämnat någon arvinge som är

arvsberättigad före Allmänna arvsfonden eller att kännedom finns om arvinge men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort.

5.2.4 Dödsbodelägare agerar inte

I alla lägen ska dödsbodelägare motiveras till att ta sitt ansvar för förvaltning och avveckling av boet. Om så inte sker är socialtjänstens uppgift att provisoriskt förvalta dödsboet tills det kan lämnas vidare. Även när det saknas tillgångar och dödsbodelägare inte agerar är socialtjänsten skyldig att provisoriskt förvalta dödsboet. Förvaltningen ska vara av konserverande art och att dödsboets värden ska bevaras tills dess att förvaltningen kan lämnas vidare. En provisorisk dödsboförvaltning kan pågå i max tre månader.

Om det finns tillgångar i boet ska socialtjänsten informera delägarna om att dessa kan begära att tingsrätten förordnar om en boutredningsman.

6 Internationella dödsbon

Handläggningen av internationella dödsbon sker enligt lag (2015:417) om arv i internationella situationer. Om det finns egendom i Sverige men svensk domstol eller annan myndighet inte är behörig att besluta om arvet, ska socialtjänsten, om det behövs, ta hand om egendomen och vidta nödvändiga åtgärder. Dödsfallet ska anmälas till socialtjänsten av den som har egendomen i sin vård eller annars av den som är närmast till att göra anmälan. Socialtjänsten ska överlämna egendomen till den som är behörig att ta emot den.

7 Begravning

Enligt 5 kap. 10 § BegrL ska stoftet efter den avlidne kremeras eller gravsättas snarast möjligt och senast en månad efter dödsfallet. Skatteverket får dock medge anstånd med kremeringen eller gravsättningen, om det finns särskilda skäl för det. Om stoftet inte har kremerats eller gravsatts inom föreskriven tid, ska Skatteverket undersöka anledningen till dröjsmålet och, om det behövs, underrätta den kommun som anges i 5 kap. 2 § BegrL.

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten skyldighet att ordna så att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att bestämma om begravningen och beställa denna hos en begravningsbyrå.

För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning av dödsboet, se avsnitt om timtaxa. I de fall den avlidnes sista vilja om jordbegravning eller kremation förblir okänd, bedöms i varje enskilt ärende om det ska beställas jordbegravning eller kremation. Som riktvärde för begravningskostnaden utgår Kramfors kommun från Socialstyrelsens allmänna råd om ett halvt prisbasbelopp.

7.1.1 Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad

Begravningskostnader kan beviljas enligt socialtjänstlagen om det inte finns tillgångar i dödsboet eller att kostnaderna inte kan tillgodoses genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registerade partners, inkomster eller tillgångar.

Om begravning inte ordnas av dödsboet eller socialtjänsten i samband med dödsboförvaltning, ska begravning enligt (5 kap. 2 § BegrL) ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade.

Huvudregeln är att det är bosättningskommunen som är ansvarig för handläggning av begravningskostnader. I de fall det inte går att fastställa bosättningskommun är det vistelsekommunen som är ansvarig.